

SPIS TREŚCI

	Str.
SŁOWO O AUTORZE — Leon Przemski	5
PRZEDMOWA — Stefan Kozakiewicz	7
STAROŻYTNOŚĆ	11
I. Z KRAINY SFINKSÓW, USKRZYDLONYCH BYKÓW I MINOTAURA (Sztuka egipska, mezopotamska i egejska)	12
1. SZTUKA EGIPSKA	12
Ustrój społeczny i religia. Piramidy. Świątynia egipska zewnątrz i wewnątrz. Kolumna i jej znaczenie. Rzeźba egipska. Elementy realistyczne i konwencjonalne tej rzeźby. Jej cechy charakterystyczne.	
2. SZTUKA MEZOPOTAMII	22
Materiał. Architektura. Charakter zabytków mezopotamskich. Ideał siły i jego zastosowanie. Wpływ sztuki mezopotamskiej	
3. SZTUKA EGEJSKA	25
Odkrycie sztuki egejskiej. Sztuka minojska, jej zabytki i charakter. Sztuka mykeńska.	
II. ŻYCIE ŚWIĄTYNI (Architektura starożytnej Grecji) . . .	29
1. POCZĄTKI I CECHY ZASADNICZE ŚWIĄTYNI GRECKIEJ	29
Dom grecki a świątynia. Zasadnicze typy świątyń.	
2. PORZĄDEK DORYCKI	32
Paestum. Świątynia Posejdona jako jeden z klasycznych przykładów porządku doryckiego. Cechy tego porządku.	
3. PARTENON	35
Era peryklejska w sztuce greckiej. Budowa Partenonu. Konstrukcja tej świątyni. Wrażenie optyczne. Dzieje Partenonu.	
4. PORZĄDEK JOŃSKI — ERECHTEION	38
Konstrukcja Erechteionu. Cele budowli. Hala Kor. Cechy budowli jońskiej. Współpraca rzeźby z architekturą. Dzieje Erechteionu.	
5. ARCHITEKTURA GRECKA NA WSCHODZIE	41
Połączenie elementów architektonicznych greckich i wschodnich. Grobowiec w Xanthos. Grobowiec Mausolosa w Halikarnasie.	

6. PORZĄDEK KORYNCKI	43
Cechy charakterystyczne kolumny korynckiej. Pomnik Lizykratea w Atenach. Początek rozwoju sztuki hellenistycznej.	
7. DALSZE DZIEJE ŚWIĄTYNI GRECKIEJ	45
Jedno z jej hellenistycznych przekształceń: Ołtarz pergamoński. Jej dzieje w Rzymie. Jej tradycje w czasach późniejszych.	
III. W KAMIENIU UDERZA LUDZKIE SERCE (Rzeźba grecka)	47
1. RELIEF	47
Metopy świątyń greckich. Metopy Partenonu. Cechy charakterystyczne reliefu greckiego. Zagadnienie perspektywy. Izocefalia.	
2. POSĄG	52
Ideal krzepkości fizycznej. Rzeźba posągowa a płaskorzeźba. <i>Apollo z Tenei</i> . <i>Doryforos</i> Polikleta. Frontalność rzeźby posągowej greckiej. Kanon. <i>Apoxyomenos</i> Lizypa.	
3. SPOCZYNEK I WYSIŁEK	55
Porównanie <i>Dyskobola</i> Myrona z <i>Hermesem</i> w stylu Lizypa. Postać męska i kobieca w rzeźbie greckiej. <i>Afrodyta z Knidos</i> Praksytelesa i <i>Wenus z Milo</i> .	
4. SZATA I RUCH	59
Wartość plastyczna szaty greckiej. Pierwotny schematyzm w odtworzeniu szat. Czasy Fidiasza. Znaczenie szaty dla charakterystyki postaci. Ruch odtworzony w formach szat.	
5. WYRAZ TWARZY	61
W sztuce archaicznej. Tendencje typizujące rzeźby klasycznej. Początki rzeźby portretowej. Idealizm wczesnej ery klasycznej. Poszukiwanie wyrazu w późnym okresie rozwoju sztuki greckiej.	
6. GRUPY RZEŹBIARSKIE	67
Rzeźby z przyczółków świątyń. Grupa <i>Laokoona</i> .	
IV. RZYM BUDUJE I OZDABIA (Sztuka starożytnego Rzymu)	70
1. ARCHITEKTURA RZYMSKA	70
Rzymianie a Grecy. Wpływ form architektonicznych greckich. Łuk. Mosty i akwedukty. Łuki triumfalne. Colosseum. Sklepienie kolebkowe i krzyżowe. Termy Karakalli. Panteon. Dom mieszkalny w Grecji i Rzymie. Bazylika.	
2. RZEŹBA W RZYMIE	81
Zależność od rzeźby greckiej. Cechy charakterystyczne rzeźby rzymskiej. Rzeźba portretowa. Płaskorzeźba związana z architekturą.	
ANTYK CHRZEŚCIJAŃSKI, BIZANCJUM I ISLAM	87
1. WCZESNA SZTUKA CHRZEŚCIJAŃSKA	88
Nowe wyobrażenie boga. Katakumby i ich dekoracja. <i>Dobry pasterz</i> . Płaskorzeźby sarkofagów.	
2. ARCHITEKTURA STAROCHRZEŚCIJAŃSKA	91
Nowe pojęcia o architekturze religijnej. Bazylika starochrześcijańska: układ i charakter budowli zewnątrz i wewnątrz.	
3. SZTUKA BIZANTYŃSKA	96
Bizancjum. Charakter sztuki bizantyńskiej na przykładzie mozaiki. Kościół św. Zofii w Konstantynopolu.	
4. PÓŹNIEJSZY ROZWÓJ ARCHITEKTURY BIZANTYŃSKIEJ	100
Rozwój kościoła bizantyńskiego. Egzarchat raweński. Kaplica pałacowa w Akwizgranie.	

5. SZTUKA BIZANTYŃSKA A ISLAM	102
Meczet. Podwórzec Lwów w Grenadzie. Ornamentyka.	
ŚREDNIOWIECZE	105
I. ARCHITEKTURA ROMAŃSKA	106
1. OKRES WĘDRÓWEK LUDÓW I OKRES KAROLIŃSKI	106
Rola cywilizacyjna Włoch. Grobowiec Teodoryka Wielkiego w Rawnie. Rola chrześcijaństwa i klasztorów. Cechy charakterystyczne sztuki romańskiej.	
2. KOŚCIÓŁ ROMAŃSKI ZEWNĄTRZ	108
Cechy obronne. Kościół św. Andrzeja w Krakowie. Katedra w Wormacji. Konstrukcja kościoła romańskiego.	
3. WNĘTRZE KOŚCIOŁA ROMAŃSKIEGO	111
Bazylika starochrześcijańska a bazylika romańska. Układ przestrzenny a elementy konstrukcyjne wnętrza bazyliki romańskiej. Kolumny, filary i sklepienia. Elementy dekoracji.	
4. FASADA I PORTAL	115
Widok ogólny fasady kościoła romańskiego. Portale. Rola rzeźby w portalach. Tympanon.	
5. ARCHITEKTURA ROMAŃSKA WE WŁOSZACH	117
Katedra w Pizie i cechy architektury romańskiej włoskiej. Świecka architektura romańska.	
II. O ISTOCIE GOTYKU I JEGO ARCHITEKTURZE	119
1. KULTURA PÓŹNEGO ŚREDNIOWIECZA. ISTOTA ARCHITEKTURY GOTYCKIEJ	119
Świadomość wspólnoty chrześcijańskiej. Wpływ wojen krzyżowych na kulturę. Rozwój miast. Geneza nazwy gotyku. Cechy zasadnicze architektury gotyckiej. Analogia między budownictwem a ustrojem społecznym.	
2. W GÓRĘ!	121
Łuk ostry. Sklepienie krzyżowo-żebrowe. System konstrukcyjny budowli gotyckiej.	
3. WNĘTRZE ŚWIĄTYNI GOTYCKIEJ	125
Wrażenie ogólne. Sklepienia. Rozczłonkowanie kolumn i filarów. Słuszki. Triforium. Okna. Maswerk.	
4. WYGLĄD ZEWNĘTRZNY ŚWIĄTYNI GOTYCKIEJ	128
Wrażenie ogólne. Elementy dekoracyjne. Dach. Fasada i wieże. Katedra Notre-Dame w Paryżu. Katedra w Kolonii.	
5. ROZPOWSZECHNIENIE SIĘ ARCHITEKTURY GOTYCKIEJ	134
Anglia. Włochy: Cà d'Oro. Budownictwo świeckie. Gotyk ceglany. Kościół Mariacki w Krakowie.	
III. DŁUTO' I PĘDZEL W SŁUŻBIE KOŚCIOŁA (Rzeźba i malarstwo romańskie i gotyckie)	140
1. RZEŻBA ROMAŃSKA WE FRANCJI I WCZESNOGOTYCKA W NIEMCZACH	140
Kościół a malarstwo i rzeźba. Narodziny rzeźby romańskiej we Francji. Portale i tympanony. Wczesnogotycka rzeźba niemiecka.	
2. RZEŻBA WCZESNEGO I DOJRZAŁEGO GOTYKU WE FRANCJI I NIEMCZACH	146
Rozkwit francuskiej rzeźby gotyckiej. Ideały cnoty rycerskiej a rzeźba. Poziom rzeźby gotyckiej.	

3. NIEPOKÓJ PÓŹNEGO GOTYKU	148
Droga rozwojowa rzeźby późnogotyckiej. Wit Stwosch i jego <i>Ołtarz Mariacki</i> .	
4. MALARSTWO ŚREDNIOWIECZNE	151
Malarstwo a rzeźba. Miniatura późnośredniowieczna. <i>Ołtarz Gandauski</i> Jana i Huberta van Eyck. Przesilenie się sztuki gotyckiej.	
5. NA PRZEŁOMIE DWÓCH EPOK	155
Św. Franciszek z Asyżu. Reakcja przeciw bizantynizmowi. Sztuka dla ludu. Obraz ruchomy. Cimabue. Giotto. <i>Egzekwie św. Franciszka</i> . Portret Dantego, Fra Angelico z Fiesole.	
NOWOŻYTNOŚĆ I NOWOCZESNOŚĆ	161
I. ODRODZENIE	162
1. FLORENCJA KWITNĄCA	162
Odkrycie piękna w naturze. Odrodzenie antyku. Mieszczañstwo florenckie. Plaskorzeźba tokańska. Konkurs na drzwi do baptysterium. Filippo Brunelleschi i Lorenzo Ghiberti. Dwa rozwiązania plaskorzeźby <i>Ofiarowanie Izaaka</i> . Inni rzeźbiarze florency <i>quattrocenta</i> .	
2. MALARZE ZDOBYWAJĄ ŚWIAT	171
Łączność sztuki i nauki. Masaccio. Budzenie się zmysłu obserwacyjnego. Pisanello. Zagadnienie perspektywy. Uccello. Mantegna. Problem barwy. Piero della Francesca. Wkroczenie elementów świeckich do malarstwa. Specyficzne traktowanie motywów historycznych. Benozzo Gozzoli. Castagno: <i>Portret Filippa Scolari</i> . Przeobrażenie sztuki florenckiej w drugiej połowie XV wieku. Botticelli. Malarstwo weneckie: Bellini. Savonarola i reakcja przeciw świekości.	
3. OD KOPUŁY KATEDRY FLORENCKIEJ DO KOPUŁY ŚW. PIOTRA	185
Wpływ architektury antycznej. Brunelleschi i jego dzieło. Michelozzo i florencka architektura pałacowa. Architektura renesansowa w Rzymie. Palazzo della Cancelleria. Antonio da Sangallo młodszy i Palazzo Farnese. Dziedzińce. Architektura renesansowa w Wenecji. Biblioteka Sansovina. Bazylika św. Piotra w Rzymie: Bramante i Michał Anioł.	
4. POD ZNAKIEM SPOKOJU I HARMONII	195
Utrata znaczenia Florencji na rzecz Rzymu. Rzym <i>cinquecenta</i> i jego wpływ kulturalny. Leonardo da Vinci i jego znaczenie. <i>Madonna w grocie skalnej</i> Leonarda. Schemat kompozycyjny trójkąta, jego zastosowanie u Rafaela i Giorgione. <i>Ostatnia wieczerza</i> Leonarda. Wpływ Leonarda na Rafaela. Rafael a Perugino. Cechy klasycznej sztuki Rafaela. Malarstwo portretowe w epoce renesansu. <i>Gioconda</i> Leonarda. Tycjan, jego znaczenie i twórczość. Zmierzch malarstwa renesansowego.	
5. POD ZNAKIEM TYTANA	210
Michał Anioł. Osobowość i charakter. Zasadnicze cechy twórczości. <i>Święta rodzina</i> . Kaplica Sykstyńska. <i>Pietà</i> . Szczegóły z kaplicy Sykstyńskiej. <i>Mojżesz</i> . Grobowiec Medyceuszów.	
6. CZTERY POSĄGI DAWIDA	217
<i>Dawid</i> Donatella — Verrocchia — Michała Anioła — Berniniego. Rozwój pojęć plastycznych w zakresie rzeźby posągowej renesansu włoskiego.	
7. RENESANS POZA WŁOCHAMI	222
Gotyck północny ustępuje renesansowi. Renesans francuski za Franciszka I. Zamek w Chambord. Pierre Lescot: Stary podwórzec	

Luwru. Renesans francuski za Katarzyny Medici. François Clouet. Renesans w Holandii. Pieter Bruegel starszy. Renesans w Niemczech. Środowisko norymberskie. Albrecht Dürer. Narodziny drzeworytu i sztychu. Dürer jako rysownik i jako malarz. Hans Holbein młodszy. Renesans w Polsce.

II. BAROK	240
1. O ISTOCIE BAROKU	240
Sztuka a życie społeczne. Kontrreformacja. Zmiana stosunku kościoła do sztuki. Nowe zadania sztuki. Cechy charakterystyczne sztuki barokowej.	
2. KOŚCIOŁY I PALACE	244
Kościół II Gezù w Rzymie. Maderna: fasada bazyliki św. Piotra. Bernini i dalsze zmiany w bazylice św. Piotra. Borromini: kościół S. Agnese. Dalszy rozwój architektury barokowej. Świeckie budowle barokowe. Sztuka ogrodowa jako część architektury. Ogrody Wersalu. Wnętrze kościołów. Znaczenie kopuły. Przepych wnętrz pałacowych. Na pograniczu rokoka.	
3. RZEŻBA WYRAZISTA	260
Wyrazistość i teatralność rzeźby barokowej. Bernini: <i>Wizja św. Teresy</i> . Grobowce renesansowe i barokowe. Bernini: grobowiec papieża Urbana VIII. Pigalle: grobowiec Maurycego Saskiego.	
4. ZMIERZCH WŁOSKIEGO MALARSTWA	267
Powody upadku malarstwa we Włoszech. Wenecja: Tintoretto. Renesansowe i barokowe cechy jego twórczości. Paolo Veronese na usługach propagandy. Rzym: działalność Carraccich. Guido Reni. Bunt przeciw klasycyzmowi. Caravaggio w Rzymie i w Neapolu.	
5. BAROK HISZPAŃSKI	273
Charakterystyka stosunków społecznych. Hiszpanie a renesans. Cechy hiszpańskiego baroku. El Greco: <i>Zdjęcie szat z Chrystusa</i> . Wpływy Caravaggia. Ribera. Velazquez: jego dzieła młodzieńcze. <i>Portret Infantki Margarity</i> . <i>Prządki w tkalni dywanów</i> . Upadek sztuki hiszpańskiej. Murillo.	
6. SZTUKA FLAMANDZKA.	284
Walki religijne na terenie Holandii. Zwycięstwo kościoła we Flandrii. Barok flamandzki. Rubens. Charakterystyka jego twórczości. <i>Żałobiny Marii Medici</i> jako apoteoza barokowa. Typy kobiet Rubensa. Pejzażyści i malarze rodzajowi flamandzcy. Van Dyck. Charakterystyka jego twórczości. Rzut oka na dzieje portretu królewskiego. Rigaud.	
7. MALARSTWO W HOLANDII	295
Holandia na przełomie XVI i XVII wieku. Frans Hals: sylwetka i dzieło. Portrety mieszczańskie. Portrety zbiorowe bractw strzeleckich. Rembrandt. <i>Wymarsz strzelców</i> . Portrety regentów. <i>Sukienicy</i> Rembrandta. Sztuka w społeczeństwie mieszczańskim. Obrazy rodzajowe. Martwa natura. Maryniści i malarze zwierząt. Pejzaż. Rysunek i grafika Rembrandta.	
8. ROKOKO	310
Zmierzch wieku Ludwika XIV. Czasy regencji. Architektura. Wnętrze, meble i rzemiosło artystyczne rokoka. Moda. Malarstwo rokokowe: Watteau i jego następcy. Zmiany gustu w połowie wieku. Greuze. Świt klasycyzmu. Vigée-Lebrun.	
9. ZMIERZCH BAROKU	320
Wpływ Francji. Niemcy. Ich architektura. <i>Zopfstil</i> . Chodowiecki. Rozwój malarstwa w Anglii. Portreciści: Reynolds, Gainsborough. Hogarth: człowiek i dzieło. Wenecja: ostatni rozkwit sztuki włoskiej. Weduciści. Tiepolo i zmierzch malarstwa religijnego. Hiszpania. Goya.	

III. ZA GŁOSEM EPOK MINIONYCH I ZA GŁOSEM UCZUCIA 328

1. STYLE KLASYCZNE I ARCHITEKTURA NOWOŻYTNA. NOWA FAZA KLASYCYZMU 328
Nawroty klasycyzmu w dziejach kultury i sztuki. Klasycyzm XVIII wieku. Styl Ludwika XVI. Wpływ Palladia w architekturze francuskiej i polskiej. Wielka rewolucja i jej styl. Empire. Biedermeier. Klasycyzm w Anglii i w Niemczech.
2. POD UROKIEM GRECJI 339
Klasycyzm w rzeźbie i malarstwie. Bunt przeciw barwności. Uwielbienie konturu. Na pograniczu baroku i klasycyzmu: Mengs, Angelica Kaufmann. Klasycyzm w rzeźbie: Houdon. Środowisko rzymskie. Carstens. Thorvaldsen. Canova. Malarstwo: Cornelius, David, Ingres.
3. ROMANTYZM 350
Cechy charakterystyczne sztuki romantycznej. Malarstwo francuskie: Géricault, Delacroix. Michałowski. Nazareńczycy. Malarstwo rodzajowe niemieckie: Schwind, Spitzweg. „Malowane dzieje“ za granicą i u nas. Upadek architektury i rozpanoszenie się stylów „historycznych“.

IV. Z POWROTEM DO RZECZYWISTOŚCI 360

1. REALIZM 360
Wpływ Anglii na tworzenie się nowych pojęć o malarstwie. Constable. Turner. Ucieczka z miasta. Szkoła barbizońska. Corot. Millet. Meunier. Daumier. Karykatura. Courbet: charakter twórczości, propaganda nowych haseł. Realizm w Niemczech: Thoma, Menzel. Realizm we Włoszech: Segantini. Realizm polski: Chelmoński, Aleksander Gierzyński.
2. IMPRESJONIZM 377
Impresjonizm uzupełnieniem realizmu. Wynalazczość formalna impresjonistów. Plener. Szkoła w Batignolles. Teoria psychofizyczna wrażeń barwnych. Edouard Manet. Claude Monet. Powrót do miasta. Pissarro. Nieporozumienia między impresjonistami a publicznością. W sztucznym oświeceniu: Renoir, Degas. Neoimpresjonizm i pointylizm. Impresjonizm poza Francją. Whistler. Israels. Liebermann. Podkowiński i Pankiewicz. Stanisławski. Słabe strony impresjonizmu.

V. REAKCJA PRZECIW REALIZMOWI I IMPRESJONIZMOWI 393

1. NEOROMANTYZM I SYMBOLIZM 393
Tragedia romantyków w erze realizmu. Anzelm Feuerbach. Arnold Böcklin, tematyka i charakter nastrojów. Jacek Malczewski. Odrodzenie malarstwa monumentalnego: Puvis de Chavannes. Wyspiański.
2. PRERAFaelICI 402
Przeciw zmaterializowaniu kultury. John Ruskin i jego tezy. Bractwo prerafaelitów. Rossetti: sylwetka i dzieło. Prerafaelityzm a literatura symbolistyczna. Burne-Jones. Charakterystyka malarstwa prerafaelitów.
3. SECESJA 405
Neoromantyczna teoria łączności wrażeń zmysłowych. Powszechność doznania artystycznego. Moda estetyzowania. Działalność Morrisa. Początki sztuki stosowanej. Bunt przeciw barwie. Ferdinand Hodler. Teoria ornamentacyjna secesji. Motywy. Wpływ sztuki japońskiej i ludowej. Secesja w zdobnictwie architektonicznym i w architekturze wnętrz.

4. RZEŹBA W POSZUKIWANIU EKSPRESJI	411
Akademizm w rzeźbie przed Rodinem. Realizm i ekspresja w rzeźbie. Rodin na przełomie między impresjonizmem a ekspresjonizmem. Wpływ na rzeźbę polską: Szymanowski, Dunikowski.	
5. WIEK XX	414
Wady i zalety impresjonizmu. Próby przewyciężenia cech ujemnych impresjonizmu przy wykorzystaniu jego osiągnięć. Cézanne. Van Gogh. Henri Rousseau. Gauguin. Manifest futurystów. Kubizm. Abstrakcjonizm.	
SPIS ILUSTRACJI	427

